

Dobos Arnold

A politikai gondolatok titánjainak harca

A Méltányosság Politikaelemző Központ rendszeresen szemlézi a nyugati világ agytrösztjeit, ám az általuk képviselt nyugatos gondolkodás Magyarországon nem könnyen ereszt gyökeret, nyilvánvaló okokból. Hazánkban tradíciója van a politikai folyamatokról való gyors és felületes véleménynyilvánításoknak. Ez a minta természetesen a világ minden részén jelen van, de arányaiban szignifikáns különbség tapasztalható egyes régiók között, nálunk és Kelet-Közép-Európa más országaiban ez a gondolkodásmód szinte monopolhelyzetet élvez.

A demokráciák működése szempontjából kiváltképpen fontos, hogy lefektessék azt a kritériumrendszert, amelynek alapján pontosan összemérhetőek egyes agytrösztök tevékenységei. Ezek a nyugati országokban adottak és hagyományuk van, míg hazánkban ezek a feltételek nem egzaktak, hanem inkább impresszionisztikusak, érzelmek és többször a pártpreferenciák által meghatározottak. A Think Tanks and Civil Societies Program (TTCSP) elsődleges céljának a közpolitikai kutatóintézetek változó szerepének vizsgálatát tartja. Ebből a szándékából adódóan is évente elkészíti azt a világon egyedülálló indexét, amelynek segítségével rangsorolja a különböző szervezeteket.

Gyakran hivatkoznak a Foreign Policy Research Institute (FPRI) által 1989 óta futatott TTCSP-re mint az agytrösztök agytrösztjére, hiszen ez az intézet a közpolitikai intézetek változó szerepét és karakterét vizsgálja, illetve ezen intézetek növekvő szerepének eredményeképpen olyan kutatásokat is folytat, amely az

agytrösztök kormányzattal kapcsolatos szerepét, illetőleg általában a civil társadalomban betöltött funkcióját tanulmányozza.

Az elmúlt harminc évben a program útjára indított számos olyan globális kezdeményezést, amelyek segítettek áthidalni a szakadékot a tudás és a kormányzati (szak)politikák között a politika olyan kritikus területein, mint például a nemzetközi béke és biztonság, globalizáció és kormányzás (governance), nemzetközi gazdaság, környezetvédelem, információ és társadalom, a szegénység csökkentése vagy az egészségügy. Ezek önmagukban is fontosak, de a lényeg abban ragadható meg, hogy a nyugati országok és főleg az USA döntéshozói felismerték az agytrösztökben lévő hatalmas potenciált, és integrálták az agytrösztöket a politikai rendszerükbe. Ezek a szervezetek a döntéshozatali folyamatok markáns szereplőivé váltak, kutatásaikkal jelentősen hozzájárultak a gyakorlati politika alakításához. Ezzel szemben hazánkban az elmúlt húsz évben nem történt meg a politikát professzióként űző, nagy apparátussal rendelkező agytrösztök kiépülése, főleg nem következett be azok nagypolitikára való nyomásgyakorlása, ami tovább erodálja a szakma és a politikusi elit kapcsolatát, megpecsételve a demokrácia és intézményeinek gyenge és instabil helyzetét.

Ezeknek a nemzetközi együttműködési erőfeszítéseknek a hosszú távú célja pedig az, hogy létrehozzák a politikai intézetek és közösségek regionális és nemzetközi hálózatát, amelyik ideális esetben segíthet a politikacsinálás fejlesztésében, valamint a demokratikus intézmények és a civil társadalom erősítésében az egész világon. Az

FPRI nyilvánvalóvá szeretné tenni, hogy az elmúlt néhány évtizedben nemcsak robbanásszerűen megnőtt az agytrösztök száma, hanem drámaian kiszélesedett ezeknek az intézeteknek a kutatási munkaterülete is. Az új évezred kihívása abban áll, hogyan, milyen módon tudjuk hasznosítani és koordinálni az egyes szervezetekben külön-külön meglévő tudásnak és információknak a hatalmas tárházát. Az FPRI szerint ennek a tudásnak az összegyűjtése és a szervezetek közötti kapcsolatok szorosabbá tétele nagymértékben nyújtana támogatást az önfenntartó gazdasági, társadalmi és politikai folyamatoknak a világ minden régiójában.

A Program keretében az FPRI együttműködik több vezető magánalapítvánnyal, kormányközi szervezettel, agytrösztel és egyetemmel a különböző együttműködési erőfeszítések és alprogramok hatékonyabb végrehajtásának szándékából.

A globális agytröszt-indexen kívül számos [publikáció](#), közpolitikai elemzés, valamint időszakos kutatási agendák színesítik a programot. Ezek között vannak egyes régiókat (pl.: Délkelet-Ázsia) fókuszba állító, illetőleg egyebek mellett az agytrösztök jövőjével foglalkozó [projektek](#).

Részprogramok: Jelenleg a Foreign Policy Research Institute a különböző részterületekre koncentrálva további három projektet folytat.

1. **TTCSP** (*Agytrösztök és Civil Szervezetek Kutatása*) Ennek keretében kizárólag olyan kutatásokat végeznek, amelyek az agytrösztök szerepét vizsgálják a politikacsínálási folyamatban, valamint egyes országokban az agytrösztöknek mint fontos civilszervezetnek a szerepét vizsgálják.
2. **TTCBC** (*Agytröszt Kapacitás-bővítő Program*) A projekt a legkülönfélébb környezetvédelmi kihívásokra és szervezetfejlesztésre vonatkozik, amelyekkel az agytrösztöknek és a politikai közösségeknek szembe kell nézniük. Ez a program nyújt technikai segítséget, valamint folytat

kutatásokat. Ezen túlmenően, a TTCBC kifejleszt és végrehajt olyan stratégiákat, amelyek növelik az agytrösztök kapacitását, így azok jobban tudják szolgálni a közérdeket, és képesek segíteni a politikai döntéshozókat.

3. **D&D (Adatbázis és Könyvtárak)** A Központ kifejlesztette a világ első interaktív, globális, átfogó és több ágazatra kiterjedő agytrösztadatbázisát és könyvtárát. Az agytrösztök többségét tárgyak, országok, esetleg régiók szerint csoportosították. Ezért a Központ tartja fenn a világ egyetlen multiszektorális agytrösztadatbázisát, amelyik összességében a világ 169 országának több mint 6000 agytrösztjéből áll. Eddig olyan specializált területeken hoztak létre agytrösztadatbázisokat, mint például fejlődés, demokrácia, biztonság, [nemzetközi ügyek](#) és egészségügy.

Globális Agytröszt Rangsor

A TTCSP kétségtelenül legérdekesebb dokumentumának az idén is jelentkező [„Global Go-To Think Tank Ranking”](#) számít, amelyik a mostani, ötödik kiadásával éves jelentéssé fejlődött. Ez számít az első átfogó, a világ összes agytrösztjét rangsoroló indexnek, amelyik egy világméretű felmérésen alapul. Ezen a felmérésen közel 1500 tudós, politikai döntéshozó, újságíró, regionális és nemzetközi szakember vett részt. Az agytröszt-indexet úgy is szokták nevezni, mint *„a bennfentesek útmutatója a globális elképzelések és ötletek piacsterén”*.

Az indexet először 2006-ban állították össze. Idén pedig már ötödik alkalommal készítették el az indexet. A 2010-es rangsor bemutatása céljából az Egyesült Nemzetek Egyetemének Hivatala (UNUO) New Yorkban szervezett egy [összejövetelet](#) egy nagyobb konferencia részeként **2011. január 18-án**. Az eseményről készült [videókat](#) online is meg lehet tekinteni.

A ranglista jelentősége több dologban rejlik. Egyrészt – és legnyilvánvalóbb módon – összegyűjti a legkülönbözőbb kategóriákban a világ vezető közpolitikai intézeteit. Másrészt, segíti az agytrösztök közötti kapcsolatok szorosabbá tételét, esetlegesen lindít közöttük valamilyen szintű integrációt és együttműködést bizonyos programokban. Harmadrészt erősíti a demokratikus kultúrát, hiszen összefogja a politikatudomány csúcsszerveinek számító agytrösztöket, amelyek munkájukkal képesek az emberek állampolgári tudatosságát és politikai értelemben vett kulturáltságukat erősíteni, növelni.

Az index presztízsét jól szemlélteti, hogy legalább [elektronikus levél](#) formájában a világ összes (6480) agytrösztjével felvették a projekt vezetői a kapcsolatot, és bíztatták a világ intézeteit a részvételre. A program keretében sikerült több mint 250 olyan szakembert megnyerni az ügy érdekében, akik készséggel segítettek a jelölésben, továbbá abban, hogy a különféle kategóriákban sikerüljön kiválasztani a győzteseket, a kitűnőbbeket. Ez a gyakorlatban úgy nézett ki, hogy ezeket a szakembereket megkérték, hogy válasszák ki, majd rangsorolják azokat a regionális vagy globális központokat, melyeket az elvégzett szigorú szakmai kutatásaik, publikációik és programjaik miatt szerintük megilletne az elismerés. Gondos mérlegelést követően, idén bevezették a nyílt jelölést, a szakértőkön kívül a nagyobb reprezentativitás érdekében megkérték az összes résztvevő agytröszt illetékes személyeit, hogy nyújtsák be jelöléseiket. Ez a változás drámaian növelte a részvételt, így hozzájárult a díj presztízsének és minőségének növeléséhez. A rangsorolási folyamatban végül 120 ország független közpolitikai intézményeinek vezetői vettek részt.

Észrevételek: Az idei évtől drasztikus módon megváltoztatták a jelölési procedúrát, azonban a rangsor végeredménye érdemekben nem változott. Az egyes országok és régiók közötti számottevő fejlesztésbeli és erőforrásbeli különbségek hozzájárulnak ahhoz, hogy a gazdaságilag kevésbé fejlett területek agytrösztjei az ötvenes listán jelentősen alulreprezentáltak. Ez egyrészt magyarázható azzal, hogy a fejlődő világ

országokban relatíve kevés agytröszt fejt ki tevékenységet, és azok is korlátozott képességgel és erőforrással kénytelenek dolgozni. Valójában a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) országai egyszerűen több és jobban finanszírozott think tank-vel rendelkeznek. Ezen túlmenően a meghatározó szerep, amit ezek az országok játszanak a világpolitikában, valamint a befolyás, amivel rendelkeznek a politikai, gazdasági és társadalmi folyamatokban, tükröződik agytrösztjeik globálisan kiemelkedő szerepléseiben is. Az FPRI vezetőinek és az index további készítőinek legjobb erőfeszítéseik ellenére sem sikerült még a jelölési és választási folyamatból a valamilyen szinten nyilvánvalóan meglévő torzítási faktorokat teljesen kiküszöbölni, de prioritásként fogalmazták meg az alulreprezentált régiók helyzetének javítását a jelölési folyamat részletesen kidolgozott feltételrendszerének megteremtésével.

Módszertan: A jelölési folyamattal kapcsolatban megfogalmazott szakértői és tudósi kritikák eredményezték azt is, hogy a ranglista (GGTTTR) készítői végrehajtottak számos módosítást és fejlesztést, létrehozva például számos új kategóriát. Így jött létre egyebek mellett a tudományos és technológiai agytrösztök, a kormányzati agytrösztök vagy éppen a politikai pártok agytrösztjeinek ranglistája is. Összességében a növekedés és a diverzifikáció tendenciája látható a legújabb változások jóvoltából.

A 2010-es ranglista elindítása előtt, kiterjedt kutatásokat végeztek annak érdekében, hogy létrehozzák a világ összes ismert agytrösztjének átfogó univerzumát. Itt korábbi tanulmányokra, think-tank adatbázisokra és könyvtárakra hagyatkoztak. Így állapították meg az intézetek számát. Miután az agytrösztök univerzuma létrejött, egy harmincfős csapat dolgozott két hónapon keresztül a különböző adminisztrációs és levelezési címek rendszerezésén, továbbá a kapcsolatfelvétel lehetőségén. Egy hónappal az index indítása előtt egy levelet küldtek a szervezeteknek, hogy tegyenek egy végső javaslatot a metodológiát és a lehetséges választóbizottsági tagokat illetően. Ennek megfelelően három nagy egységre bontható a ranglista

elkészítésének folyamata. Az első kör 2010. július 15-én vette kezdetét, és a harmadik lezárására 2011 januárjában került sor.

Jelölési kategóriák: Négy fő osztály került létrehozásra. A világ legjobb agytrösztjei (1) osztály, amely egyrészt megállapítja azt, hogy melyik szervezet a legbefolyásosabb a világon, másrészt felállítja az USA-beli agytrösztök nélküli, illetve azokat is tartalmazó 50-es és 25-ös listát. Egy következő csoportban az egyes régiók legjobb intézetei (2) kerültek meghatározásra. Ezenkívül két igencsak széleskörű kategóriában rangsorolták még a központokat: kutatási terület (3), valamint különleges teljesítmény (4) alapján.

Érdekességek, magyar vonatkozások: A világ legjobb agytrösztjének ismét a [Brookings Institute](#) lett megválasztva, míg az USA-beli szervezeteket nem tartalmazó listán a [Chatham House](#) végzett a tabella élén. Az amerikaiak nélküli lista létjogosultságát az adja, hogy így jobban megismerhetővé válnak a kevésbé tehetősebb agytrösztök is. Tekintve, hogy az összesített lista első 10 helyezettje közül 7 amerikai, ez az érvelés bizonyos fokú rációt mindenképpen tartalmaz.

Közép - és Kelet-Európa legjobbjának az orosz [Carnegie Moscow Center](#)t választották, jóllehet maga a szervezet csupán a világ harmadik legnagyobb amerikai szervezetének, a CEIP-nek a moszkvai részlege.

Magyarország összesen 39 agytrösztrel képviseltette magát, amely az előző évekhez képest kisebbfajta előremozdulást jelent. Magyar szervezetek diadalmaskodni nem tudtak nyilvánvaló okokból az egyes kategóriákban, viszont némelyikük dicséretes eredményt ért el:

A legjobb 25 kelet-európai agytröszt közé sorolt magyar agytrösztök, zárójelben az elért helyezéssel, magyar nevükkel és honlapjaik címével:

Center for Policy Studies at Central European University (5, Közép-európai Egyetem, www.cps.ceu.hu/)

Hungarian Institute of International Affairs (13, Magyar Külügyi Intézet, <http://www.kulugyiintezet.hu/>)

Center for Defense and Security Studies (22, Biztonságpolitikai és Honvédelmi Kutatások Központja Alapítvány, <http://www.bhkka.hu/index.php>)

A világ 21. legjobb agytrösztjének lett minősítve az Open Society Institute, amelyet a lista magyar szervezetként tüntet fel. Soros György alapította valóban, de a székhelye New Yorkban található.

További magyar vonatkozások: Best University Affiliated Think Tanks -

Center for Policy Studies, Central European University (21)

Az FPRI által működtetett Agytröszt és Civil Szervezetek Program (TTCSP), főleg a forradalmian újak, és kutatások szempontjából rendkívül hasznosnak számító, több ágazatra kiterjedő könyvtárak és adatbázisok, továbbá az éves világranglisták cáfolhatatlan bizonyítékát adják az amerikai és az egész nyugati világban meglévő kiapadhatatlan kreatitásnak és újszerűségre, gyakorlati hasznosságra való törekvésnek. Ezen országok politikai döntéshozói felismerték az agytrösztökben rejlő hatalmas gyakorlati potenciált.

Nyilván nemcsak a nagypolitikai pragmatizmus vezérli a kormányokat és a politika más szereplőit, hanem egyéb, idealisztikusnak mondható célok is, amilyen például a politikáról való magasabb szintű párbeszéd igénye, a demokratikus kultúra, a jogállam és az általában vett közös értékek erősítése. Intő példa lehet ez számunkra is, és egyben motivációs tényező azok számára, akik egy újfajta

párbeszédet óhajtanak meghonosítani, és valamivel többet szeretnének korunk mindennaposnak számító politikai acsarkodásainál és hitvitáinál. Hasonló kezdeményezés akár nemzeti szinten, vagy a magyar politikai szellemi műhelyek nagyobb intenzitású bekapcsolódása az efféle nemzetközi kutatásokba mindenképpen segíthetné a magyar politikai gondolkodás ügyét, és nem utolsósorban támogathatná a honi professzionális agytrösztök kialakulását.